

A jól összeállított *Függelék*-ben találjuk:
a könyvtári katalógushálózat és a feldolgozó munka folyamatábráit;
a könyvtári tevékenység fontosabb mutatóit az 1950 és 1982 közötti évekre;
az intézmény fontosabb eseményeit magában foglaló időrendi táblázatot;
a rövidítésjegyzéket;
az intézmény szervezeti felépítésének fontosabb változásait bemutató sémákat;
névmutatót;
angol, orosz és német nyelvű összefoglalókat és tartalomjegyzéket;

40 oldalnyi képanyagot a tárgyalt időszak eseményeiről, szereplőiről és információs szolgáltatásairól.

Az intézmény több mint harminc éves eredményes és igen mozgalmas tevékenységét bemutató kiadvány megjelenése gazdagította az OMIKK fennállása százéves évfordulójának megünneplését. A történet háttéréből plasztikusan rajzolódnak ki azok a legfontosabb társadalmi, gazdasági és művelődési változások, amelyek döntően befolyásolták, meghatározták az intézmény munkáját és fejlődését. Ugyanakkor a szorosán értelmezett intézménytörténet jól érzékelteti az OMIKK munkájának mindenkorai igazodását e változásokhoz.

A mű vitathatatlan értékét növelné, ha több kritikai észrevételt és megjegyzést tartalmazna. Emellett az intézmény dolgozóinak körét meghaladó széles olvasóközönség szempontjainak jobban megfelelt volna, ha a szerző egyes részletkérdéseket vagy a terjedelmük tekintetében jelentőségükhöz képest túlméretezve ecsetelt eseményeket és tevékenységeket az alapszövegtől elválasztva, jegyzetek formájában dolgozott volna fel.

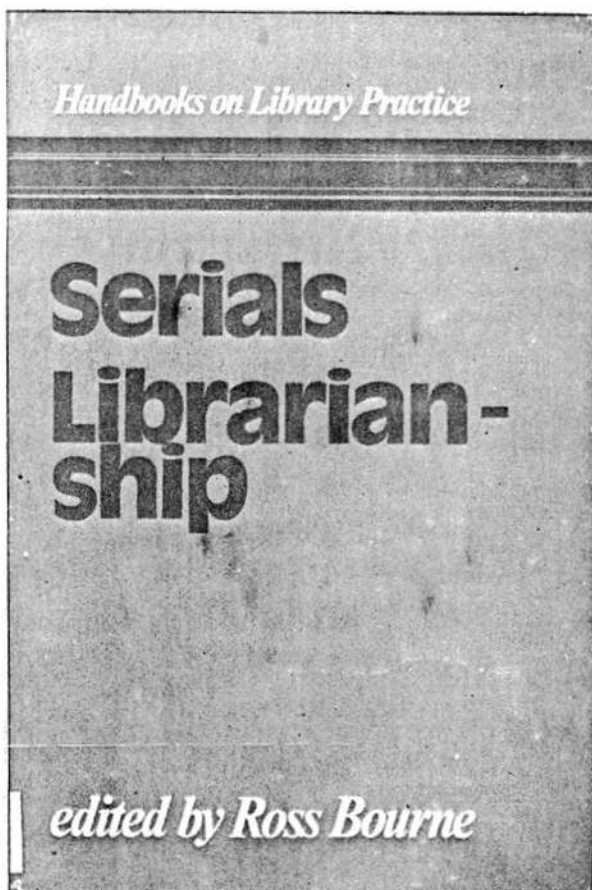
Külön kiemelés érdemel a mű színvonalas nyomdai előállítása és különösen szép, színes borítólapja.

Összefoglalva megállapítható, hogy az intézmény történetének 2. része minden tekintetben elérte célját. Az OMIKK és jogelődjei máig tartó fejlődésének, valamint a legújabb törekvéseknek és feladatoknak a bemutatásán kívül fontos adalékokat szolgáltat a szakirodalmi tájékoztatásügy hazai történetéhez is. Mint ilyen, joggal tarthat általános érdeklődésre számot.

Balázs Sándor

Időszaki kiadványok könyvtártana

Serials librarianship. Ed. by Ross Bourne
London, The Library Association, 1980. XI, 257 p.
/Handbooks on Library Practice/

Az időszaki kiadványok sokáig a könyvtárosok „nagy rejtélyei” közé tartoztak, maguk a könyvtárosok is olykor-olykor szívesen misztifikálták e dokumentumtípust. A helyzet alapvetően megváltozott a fontosabb elméleti, terminológiai, valamint a használatukra vonatkozó kérdések tisztázása után, illetve a hozzáértő szakemberek megjelenésével. Az információ közvetítésének egyik fontos útját jelentik az időszaki kiadványokban megjelenő közlemények, de az is megfigyelhető, hogy a kutatási jelentések és a nem publikált vagy szűk publicitású dokumentumok könyvtári szerepének növekedésével kibővült a tudományos információhoz való hozzáférés, és így elképzelhető az időszaki kiadványok jelentőségének csökkenése is. Mindez egyelőre nem befolyásolja egy olyan kézikönyv fontosságát, mint a *Serials librarianship*, amely az angol könyvtárügyben is előforduló fehér foltok egyikét szüntette meg megjelenésével.

A kötet, mely az időszaki kiadványokkal foglalkozó könyvtárosoknak kíván követendő módszereket és elveket adni, összesen 20 tanulmány keretében tárgyalja az

időszaki kiadványokat. (Érdekes, hogy az időszaki kiadvány fogalmi meghatározásáról csak a könyv végén olvashatunk, ott is inkább a speciális típusok által felvetett nehézségekről, ld. SHIFRIN: *The challenge of non-traditional types of serial*). Az első rész (öt tanulmány) az időszaki kiadványok könyvtári kezelésével kapcsolatos technikai jellegű alapismereteket taglalja, a második (kilenc tanulmány) a folyóirat-könyvtárosság különböző könyvtártípusokban kialakult gyakorlatával foglalkozik, a harmadik rész hat írása pedig aktuális, zömmel elméleti jellegű kérdéseket vizsgál.

A technikai-könyvtártani alapismereteket az A. J. WALFORD által írt állománygyarapítási és egyben tájékoztatási források tipizáló tanulmány vezeti be; ezt követi a könyvtári munkafolyamatok sorrendje szerint a gyarapítás technikájának leírása, majd az egyik neuralgikus pontnak, a megrendelt időszaki kiadványcímek ellenőrzésének és a reklamálás menetének bemutatása. R. H. de VERE még az általa optimálisnak tartott – nem elkapkodott és nem kampányszerűen végrehajtott – reklamálási időket is megadja (pl. heti megjelenésű folyóiratoknál 1 hónap múlva, havi megjelenésűnél 2 hónap múlva tartja ideálisnak a reklamálás elindítását). A feldolgozással foglalkozó fejezet (J. DOWNS: *Cataloguing*) az AACR és az AACR2 alapján készített leírásokat hasonlítja össze, és ez utóbbi mellé teszi le a voksát; a címnek csak a lényeges szavait figyelembe vevő betűrendezést is bemutat (pl. *Journal and Proceedings of the Institute of Sewage Purification*, *Journal of the American Medical Association* sorrend helyett *Journal (of the) American Medical Association*, *Journal (and) Proceedings of the Institute of Sewage Purification*). A folyóiratok használati gyakorisága alapján eldönthető, hogy melyek a hagyomány megőrzése miatt beszerzett, ritkán használt, ráadásul sok raktári férőhelyet elfoglaló címek, amelyekről célszerű megszabadulni, hiszen a könyvtárak egyre korlátozottabb anyagi és raktári lehetőségei szükségessé teszik a felhasználók számára leginkább megfelelő folyóiratok kiválasztását. C. OLVER nem mond újat, amikor megállapítja, hogy a jól átgondolt selejtezés, a profilidegen folyóiratok megfelelő könyvtárakba történő átirányítása, a beszerzéssel azonos fontosságú a gyűjteményalakításban.

A könyv második részébe került tanulmányok könyvtártípusonként, a szerzők problémaérzékenységétől függően írják le az egyes típusokra (pl. nemzeti könyvtár, közművelődési könyvtár, vállalati szakkönyvtár stb.)

jellemző gyakorlatot, elsősorban szervezési, irányítási kérdésekre koncentrálna.

A hazai gyakorlat számára azok az írások érdekesek, amelyek a bennünket is erősen foglalkoztató együttműködéssel, a gyűjtemények hozzáférhetőségével, a hálózatok szerepével, a központi szolgáltatásokkal foglalkoznak. Az együttműködés milyenségét ott is intézményi, pénzügyi, adminisztrációs és jogi korlátok befolyásolják, de legalább ilyen fontos az emberi hozzáállás és az érdekeltség kérdése is.

Elrémítő, hogy a gyűjtemények felét évente egyszer vagy még egyszer sem használják; az egyes könyvtárak szempontjából meggondolandó, érdemes-e évről-évre ugyanazokat a címeket drága pénzen megrendelni, vagy inkább más formában kellene a hozzáférhetőségről gondoskodni. A könyvtárközi kölcsönzés vagy a fotómásolat szolgáltatás biztosítása befolyásolhatja az előfizetések fenntartását vagy lemondását. Kevés olyan tanulmány van a könyvben egyébként, amely ne érintené a BLLD szerepét. A BLLD-be befutó könyvtárközi kölcsönzési kérések 56%-a irányul az időszaki kiadványokra; a kérések 57%-át felsőoktatási könyvtárak, 38%-át szakkönyvtárak, és 4%-át közművelődési könyvtárak kérik. A kérések 85%-át a BLLD saját gyűjteményéből tudja kielégíteni. M. LINE rámutat arra, hogy a központi szolgáltatások hatékonysága nagymértékben függ a katalógusok pontosságától, az egyes könyvtárak bejelentésétől és nem utolsósorban a könyvtárosok felkészültségétől.

A harmadik tematikai rész az együttműködésen kívül a referáló és indexelő szolgáltatások szerepét, a szabványosítás problémáit, a számítógépesítést tárgyalja, és néhány oldalon a folyóiratok készítéséről is olvashatunk.

A tanulmányok végén részletes irodalomjegyzék, a könyv végén jól használható szerzői, tárgyi, intézményi index található. A gyűjteményes kiadvány mind a gyakorló könyvtárosoknak, mind a könyvtáros hallgatóknak segédeszköze lehet. (Érdemes lenne a hazai gyakorlathoz igazodó folyóirat-könyvtártan összeállításán is gondolkodni, hiszen a téma iránt valószínűleg lenne olvasói kereslet.)

A könyv a Könyvtártudományi és Módszertani Központ könyvtárából kikölcsönözhető, raktári száma: 3-7973.

Kovács Katalin